

PRVIH ŠEZDESET GODINA MDC-a

VIŠNJA ZGAGA

Muzejski dokumentacijski centar

Šezdeset godina u životu ustanove nije mnogo, ali s obzirom na to da živimo u zemlji u kojoj je svaka ustanova imala i dodatnu prosvjetiteljsku zadaću – svojim djelovanjem nadoknaditi nedostatak državotvornog okvira za ono što su stari nazivali *uzgojem naroda* – nije neobično da se posljedice života u burnim vremenima ogledaju i u povijesti Muzejskoga dokumentacijskog centra (MDC-a). Kao središnja i referalna ustanova za muzejsku djelatnost Republike Hrvatske MDC je mjesto objedinjavanja muzejsko-galerijske struke, kao i istraživačke muzeološke djelatnosti, s osnovnom zadaćom da prati, unapređuje i popularizira muzeje i muzejsku građu te surađuje s hrvatskim i međunarodnim muzejima i ustanovama koje obavljaju poslove zaštite i očuvanja kulturnih dobara. Ovdje je riječ o pokušaju jednog pogleda „izvana“ na proteklih šest desetljeća, sa sviješću da faktografski elementi koje donosimo – kronologija, bibliografija o MDC-u, popis svih predavanja, radionica i dr. – nekomu drugom kroničaru omogućuju i drukčiji pregled.

Pod ustanovom, kao oblikom praktičnoga, ali i simboličkog djelovanja u okvirima javnoga – u ovom slučaju nesumnjivo nacionalnog – interesa, najčešće podrazumijevamo uređeni sustav kojemu je jedan od važnih ciljeva da u okviru svojeg područja zadaje standarde. Pritom treba uzeti u obzir zamku sustava: kultura,

stvaralaštvo i istraživački rad kao živi, organski sustavi, koliko god bili čvrsti elementi kulturne djelatnosti, po svojoj se naravi grčevito opiru normiranju – u nekim slučajevima i opravdano, no češće kako bi se imao izgovor za nerad. U muzejima općenito postoji velik prostor za letargiju, proizvoljnost; to su ustanove prigušene energije. Stoga u sredini koja je zbog povijesnih i drugih razloga osuđena stalno iznova graditi svoje ustanove, a to znači i kriterije, nailazimo na niz poteškoća, pa se u transmisiji počesto izgubi misija. Takva praksa stvorila je određeni mentalitet, i danas veoma prisutan na mnogim adresama važnim u nacionalnim okvirima, koji se još ponaša kao da se muzejski, arhivski i dokumentacijski poslovi obavljaju negdje drugdje, primjerice u Beču ili u Beogradu.

Ako se zapitamo zašto je MDC u velikoj mjeri izbjegao takvu sudbinu, odgovor u najvećem dijelu leži u četiri zaglavna kamena što ih je postavio osnivač dr. Antun Bauer. No prije nego što kažemo koju riječ i o tome, podsjetimo se aktualnoga statutarnog uređenja MDC-a. U svojem temeljnom aktu MDC je definiran kao:

- središnja informacijsko-dokumentacijska i komunikacijska točka hrvatske muzejske zajednice
- koordinator Sustava (mreže) muzeja
- mjesto poticaja, učenja i razmjene znanja i iskustava, osobito na području muzejske dokumentacije, informatizacije, komunikacije i zaštite građe
- mjesto unapređenja muzejske struke i stručnih standarda
- mjesto promidžbe hrvatskih muzeja u zemlji i inozemstvu
- posrednik u suradnji hrvatskih muzeja s nacionalnim i svjetskim baštinskim ustanovama.

Svojim zbirkama, građom i uslugama MDC je otvoren stručnoj muzejskoj zajednici, od profesionalaca do ljubitelja umjetnosti, arheologije, etnologije i drugih muzeologiji srodnih znanosti, te svim drugim zainteresiranim korisnicima. Istodobno je savjetodavno tijelo i čuvar baštine, učitelj i komunikator, izlagač i evidentičar. Danas MDC posjeduje:

- registar „muzealizirane baštine“ koja se čuva u muzejskim ustanovama u Hrvatskoj bez obzira na njihov pravno-administrativni status (registar je osmišljen kao složena baza podataka o muzejima, njihovim zbirkama, dokumentacijskim fondovima, stručnim djelatnicima i prostorima kojima raspolažu)
- registar „crkvenih“ muzeja, galerija i zbirki muzejske građe koje su u posjedu svih konfesija u Hrvatskoj
- Zbirku muzejskih plakata s oko 18 000 primjeraka koji prate djelatnost hrvatskih, ali i svjetskih muzeja i galerija
- fototeku s oko 13 000 fotografija, dijapozitiva i negativa te oko 15 000 digitalnih zapisa, podijeljenih u više tematskih skupina
- videoteku s tristotinjak videozapisa i DVD-a na kojima su zabilježene djelatnosti hrvatskih i, manjim dijelom, europskih muzeja i galerija
- specijaliziranu knjižnicu s oko 50 000 jedinica rukopisne, tiskane i elektroničke građe koja obuhvaća muzeološku literaturu te izdanja hrvatskih i inozemnih muzeja i galerija
- Arhiv muzeja i galerija Hrvatske s dokumentima o povijesnom razvoju i aktivnosti svih muzejskih ustanova u Republici Hrvatskoj
- Personalni arhiv MDC-a, pokrenut 2002. godine radi prikupljanja i struč-

ne obrade podataka o našim zaslužnim muzejskim djelatnicima i suradnicima

- Arhiv Domovinskog rata.

* * *

U povijesnoj situaciji u kojoj ustanove silom prilika zamjenjuju nepostojeći državni okvir počesto se događa da osobe zamjenjuju nepostojeće ustanove. Gledamo li razdoblje koje prethodi organiziranoj muzeološkoj djelatnosti u Hrvata, ne možemo zaobići figure koje se u svoje doba pojavljuju u stožernoj ulozi u nizu „društvenih djelatnosti“, poput dr. Izidora Kršnjavija i biskupa Josipa Jurja Strossmayera, te velik doprinos što su ga dale u osmišljavanju i osnivanju muzejskih ustanova. No, u vrijeme kada Iso Kršnjavi, rođeni Našičanin, kao već pomalo zaboravljeni velikan hrvatskog *fin de siècle*a završava svoju ovozemaljsku dionicu, u Vukovaru i Osijeku stasa osoba koja će u punom smislu obilježiti hrvatsku muzeologiju.

* * *

Vukovarac Antun Bauer rođen je 1911. godine. Povijest umjetnosti i arheologiju diplomirao je 1935. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Godine 1937. osniva Gipsoteku u kojoj je do 1952. godine bio ravnatelj, a potom je postavljen za ravnatelja Hrvatskoga školskog muzeja (za koji je izradio koncepciju stalnog postava i priredio niz muzejskih izložaba). Vlastitim zbirkama i donacijama osnovao je nekoliko muzejskih ustanova i galerija u Hrvatskoj: nakon Gipsoteke 1940. godine Galeriju slika u Osijeku, 1942. Arhiv za likovnu umjetnost u Zagrebu, 1948. Gradski muzej u Vukovaru, 1955. Galeriju slika u Vukovaru te niz drugih. Godine 1983., u dobi u kojoj je imao nesumnjivo pravo ocijeniti svoj životni kurikul,

ističe da MDC smatra svojim najznačajnijim djelom. Nije zgorega ovom prilikom naglasiti i činjenicu – koja se u novije vrijeme zna previdjeti – a to je ključni doprinos Bauera i MDC-a u formiranju znanstvenog područja muzeologije: osnivanje (u suradnji s prof. Težakom) poslijediplomskog studija muzeologije u okviru informacijskih znanosti. Organizacija i provođenje tog studija isključiva su zasluga Bauera i njegova MDC-a.

Zanimljivo je da je na poticaj Izvršnog vijeća Sabora Narodne Republike Hrvatske još 1952. godine izrađena publikacija *Muzeji i arhivi u Hrvatskoj* jer je utvrđeno da u našim muzejima (...) *ne postoji nikakva sistematizirana evidencija niti je moguće dobiti konkretne informacije o muzejskim ustanovama*. Tijekom iduće godine uz pomoć Ureda za informacije Izvršnog vijeća Sabora Narodne Republike Hrvatske prvi su put skupljene opsežnije informacije o svakome muzeju u Hrvatskoj i to po načelu prema kojemu je bio usustavljen analogni materijal u Muzejskome dokumentacijskom centru Međunarodnog savjeta za muzeje (engl. International Council of Museums; ICOM) u Parizu. Oslanjanje na ICOM-ove smjernice i uvođenje međunarodnih standarda, što je Bauer uspješno započeo objavljivanjem *Muzeološke bibliografije Jugoslavije*, dovelo je do toga da 1971. godine MDC postane članom Međunarodnog komiteta za dokumentaciju (CIDOC-a) te članom radne skupine za izradu međunarodne muzeološke bibliografije. Spomenute 1952. godine Bauer pokreće i časopis *Muzeologija* (uvodeći taj novi naziv u naš muzejski prostor i programski se usmjerivši na objavljivanja novih znanja i svjetskih iskustava), a zanimljivo je da prve brojeve toga mu-

zejskog časopisa – koji do danas izlazi u izdanju MDC-a – objavljuje o vlastitom trošku. Tako se upravo objavljivanjem ICOM-ove muzeološke klasifikacije u 13. broju *Muzeologije* započelo svojevrsno normiranje muzejske djelatnosti, proces koji će stalno biti u središtu rada ove ustanove i koji nikada ne završava.

Bauer je dakle stajao na čelu poticaja Muzejskog društva Narodne Republike Hrvatske koje je 1955. godine pokrenulo utemeljenje Muzejskoga dokumentacijskog centra sa zadatkom da:

- sustavno prikuplja, evidentira i obrađuje građu o razvoju i djelovanju muzejskih ustanova
- prikuplja stručnu muzeološku literaturu, dokumentaciju i građu
- služi stručnjacima i svim osobama zainteresiranim za daljnje unapređenje muzejske struke
- popularizira rad i djelovanje muzejskih ustanova.

U prvo vrijeme MDC je djelovao u okviru Hrvatskoga školskog muzeja u Zagrebu. Zaključkom Muzejskog savjeta i uz suglasnost Republičkog sekretarijata za kulturu početkom 1964. godine osnovan je kao samostalni odjel Muzeja. Krajem 1966. godine izvršeno je pripajanje MDC-a Tehničkomu muzeju u Zagrebu. Iste godine započinje studij muzeologije Centra za studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacionih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Uz veliku potporu i razumijevanje prof. Bože Težaka, utemeljitelja poslijediplomskog studija, ostvaren je podtečaj muzeologije, a nakon nekoliko godina i arhivistike. U ljeto 1968. godine, nakon referenduma unutar tzv. Radne zajednice Tehničkog muzeja, MDC se izdvojio te je registriran kao samostalna ustanova na adresi Mesnička 5 u Zagrebu, na kojoj je

bio smješten sve do preseljenja u današnji prostor u Ilici 44. Kako bi osnažio status novonastale ustanove, čiji je rad financirao Grad Zagreb, dr. Antun Bauer darovnim je aktom poklonio Zagrebu bogat fundus dokumentacije, fototeke i stručne literature koju je prikupio tijekom tri desetljeća, a koja se odnosi na muzeološku problematiku.

Za svoj rad na području muzeologije Antun Bauer dobio je niz priznanja i nagrada, ali zanimljivo je – i svojstveno njegovu značaju – da je Nagradu *Pavao Ritter Vitezović* Hrvatskoga muzejskog društva, koja se dodjeljuje za životno djelo, 1975. godine odbio s obrazloženjem da *svoje životno djelo nije završio (...) i da ima mnogo starijih i zaslužnijih (...) kojima je ta nagrada daleko potrebnija*. Jedanaest godina poslije, kada je već navršio tri četvrtine stoljeća, procijenio je da je njegov životni i radni vijek zaokružen u mjeri koja je dostojna takve počasti te je spomenutu nagradu i primio 1986. godine. Umro je u Zagrebu 9. travnja 2000. godine u 89. godini.

U uvodu smo spomenuli određenu lošu praksu u našim ustanovama i pripisali je „mentalitetu“. Ovdje moramo spomenuti da je Bauer cijeli život njegovao suradnju sa srednjoeuropskim i germanskim muzealcima – razmjenom literature, ideja i poticaja za uvođenje muzeologije u ono što se tada zvalo jugoslavenskim kulturnim prostorom. Održavao je sjajne veze s muzealcima iz ostalih republika SFRJ-a, a MDC još i danas ima dragocjenu arhivsku građu koja se odnosi na te republike i pokrajine. Da je samo malo političke pameti i kulturne politike, taj bi se *know-how* mogao itekako prodavati onima kojima je inače jednostavnije prepisati sadržaje s MDC-ovih mrežnih stranica.

* * *

Činjenica da je MDC od samih početaka postavljen na zdravom temelju umnogome je olakšala Bauerovim nasljednicima da se misiji ustanove posvete bez suvišnoga gledanja u retrovizor. Vizionarsko zalaganje dr. Bauera za potrebu organiziranja i osnivanja ustanove u čijemu će središtu interesa i rada biti širok raspon različitih djelatnosti koje čine svu složenost muzejske ustanove omogućilo je MDC-u zadržati osnovnu orijentaciju – da bude središnja informacijska, dokumentacijska i komunikacijska točka muzejske mreže. Svi ravnatelji nakon dr. Antuna Bauera – Dubravka Mladinov, dr. Tomislav Šola, mr. Branka Šulc i Višnja Zgaga – u svojim su se mandatima mogli posvetiti prostornoj i kadrovskoj opremljenosti te statusnoj stabilnosti, tako da se MDC mogao potvrditi u međunarodnim razmjerima kao relevantan i vjerodostojan izvor ažurnih podataka, a na domaćoj sceni kao mjesto različitih aktivnosti i projekata kojima se nastoji širiti muzejska djelatnost i podizati njezina kvaliteta. Dr. Antun Bauer završio je svoj mandat krajem veljače 1976. godine, kada dužnost ravnatelja MDC-a preuzima Dubravka Mladinov, dotad konzervator povjesničar umjetnosti u Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Stupajući na dužnost, Dubravka Mladinov citirala je jedan od aktualnih tekstova svojeg prethodnika: *MDC se služi i koristi iskustvima drugih analognih ustanova, u prvom redu međunarodnog muzejskog dokumentacionog centra u Parizu, zatim muzejskih dokumentacionih centara, muzejskih kabineta, muzeoloških instituta i analognih zavoda i ustanova u drugim zemljama, koji imaju tradiciju djelovanja od više desetljeća prije osnivanja MDC-a u Zagrebu. Danas analogni*

centri s vrlo razgranatom djelatnošću postoje u svim zemljama s razvijenom muzejskom službom. U svojem viđenju rada MDC-a naglasila je nužnost evidentiranja kulturnih dobara koja se nalaze u muzejima, sustavnoga fotografskog dokumentiranja svih izložaba, stvaranja filmoteke s područja umjetničkog stvaralaštva i kulturnog nasljeđa te dokumentarnih filmova o likovnim umjetnicima i istaknutim pojedincima muzeološke i konzervatorske struke. MDC je vidjela i kao logično mjesto produkcije filmova o privatnim zbirka-ma i njihovim vlasnicima!

Tijekom svojeg mandata Dubravka Mladinov zapošljava nove stručnjake i pomoćni kadar. U tom razdoblju MDC posjeduje više od osam i pol tisuća različitih primjeraka domaćih i stranih publikacija, 450 kutija arhivske građe, 2000 plakata, više od 30 000 mikrosnimki, prvenstveno s područja Hrvatske, a ravnateljica Mladinov širi, adaptira i oprema stotinu novih kvadrata radnog prostora u Mesničkoj 5. Treba se prisjetiti ondašnjega političkog okvira: u razdoblju nakon 1974. godine dolazi do određene decentralizacije u jugoslavenskoj federaciji, pa se tako i u svim važnijim ustanovama osjeća veći novčani i politički utjecaj s republičke razine. Muzejski savjet Hrvatske prihvaća koncepciju djelatnosti i razvoja MDC-a i upravo tadašnje republičko „ministarstvo kulture“ stoji čvrsto iza Centra. MDC-u se financira prvi sustavni obilazak hrvatskih muzeja, galerija i zbirki za potrebe projekta UNESCO-ICOM-a, koji je proveden prema stručnim smjernicama novoosnovanog Zavoda za kulturu SR Hrvatske, a u cilju – kako navodi Božidar Gagro, tadašnji njegov ravnatelj – *temeljite, široke pravovremene informacije koje su u osnovi stvaranja instrumenata kulturne politi-*

ke. Štoviše, dogovoreno je da MDC bude stručna služba Muzejskog savjeta Hrvatske. Nažalost, taj status i obveze MDC-a nisu bili pravno uređeni, tako da će u budućnosti ciklično dolaziti do ponovnog definiranja obveza i odgovornosti MDC-a prema Hrvatskomu muzejskom vijeću.

Krajem desetljeća MDC se uključuje u međunarodni projekt izrade *Dictionariuma Museologicuma*, višejezičnog rječnika muzeološkog nazivlja (s 2165 pojmova). Međunarodna orijentacija Centra, ne samo na primjenu klasifikacijskih sustava već i na organizaciju gostovanja važnih muzealaca, u to vrijeme uzdiže MDC na središnje mjesto obrazovanja muzeološke struke u Jugoslaviji i mjesto u kojemu stručnjaci iz inozemnih centara drže predavanja o novostima u struci.

Početak osamdesetih godina prošlog stoljeća, u vrijeme kada ravnateljski položaj preuzima Tomislav Šola, u djelovanju MDC-a zamjećuje se uvođenje novih projekata i aktivnosti, od kojih neka traju do danas. Zapošljavaju se novi stručnjaci, Ljerka Kanižaj i Jadranka Vinterhalter. Vodi se borba za financiranje programa Centra iz republičkog proračuna, a vodi se borba i za opstojnost ustanove! To je i razdoblje izrade prvog prijedloga jedinstvenoga nacionalnog dokumentacijskog sustava za muzeje, Muzejsko-galerijskoga informacijskog sustava (MUGIS-a), te okončanja rada na prvom adresaru i vodiču po hrvatskim muzejima i galerijama: taj zamašni posao započet je u vrijeme ravnateljice Mladinov i rezultat je prvoga sustavnog terenskog obilaska muzeja i galerija te suradnje s fotografkinjom Marijom Braut. Istodobno se radi na jačanju veza i pojačanoj suradnji s ICOM-om i njegovim odborima (MDC je sjedište Jugoslaven-skoga nacionalnog komiteta ICOM-a od

1981. do 1987., a T. Šola predsjednik). Započinje se s ciklusom godišnjih izložaba muzejskog izdavaštva, koje se u okviru manifestacije Interliber održavaju neprekidno do danas. Moramo naglasiti da slična tradicija – u tom obujmu i s tolikim trajanjem – u svjetskoj muzejskoj praksi ne postoji. Započinje se i s obilježavanjem Međunarodnog dana muzeja, koje je pokrenulo muzeje na uspostavljanje novih i drukčijih odnosa sa središnom u kojoj djeluju, a MDC je vrhunski oblikovanim nizom plakata namijenjenih obilježavanju te manifestacije stvorio, ponovno, svjetski jedinstvenu zbirku čija su pojedinačna rješenja dobila najveća priznanja na području dizajna. Završen je projekt klasifikacije muzejskih i galerijskih predmeta te njihove dokumentacije s uputama za sigurnosno mikrofilmiranje, a 1982. godine MDC postaje središte novoosnovane Zajednice muzeja i galerija grada Zagreba.

Druga polovica osamdesetih godina bila je sretno razdoblje za gradske ustanove, u prvom redu zbog organizacije Univerzijade koja gradu donosi novac iz saveznih fondova, čime se koriste, manje ili više, sve zagrebačke ustanove koje se financiraju iz gradskoga i republičkog proračuna. Tako i MDC prizemni prostor u Mesničkoj 5 adaptira za galerijske potrebe te započinje s još jednom djelatnošću, onom izložbenom. Predstavljaju se iznimni pedagoški programi, zbirke kolekcionara, umjetnička izdanja, novi muzeološki fenomeni i dr. To je vrijeme žive aktivnosti, organizacije ICOM-ovih skupova i gostovanja relevantnih predavača iz inozemstva. MDC postaje i mjesto stručnih rasprava te poticaja za funkcionalno povezivanje prirodoslovnih, umjetničkih i zavičajnih muzeja „zagrebačkog

prstena“. Bio je to do danas jedini pokušaj jačih rezova u zagrebačko muzejsko tkivo koji se ostvario samo na području prirodoslovlja osnivanjem Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. To je i vrijeme osnivanja nove ustanove – Muzejsko-galerijskog centra, koji je, ugrađivši u svoj zakon poslove te znanja i vještine MDC-a, postao ujedno i najveća prijetnja njegovoj samostalnosti. Razumnom odlukom njegova ravnatelja Ante Sorića do fuzioniranja ustanova nije došlo.

Započela je i ozbiljnija suradnja s gradskim turističkim ustanovama objavljivanjem publikacije koja obuhvaća tromjesečne programe izložaba i manifestacija zagrebačkih muzeja, a koju je distribuirala Turistička zajednica grada Zagreba. Spomenimo da takva publikacija – ugašena 1991. godine – danas, u vrijeme naglog uzleta zagrebačkog turizma, itekako nedostaje!

* * *

Branka Šulc na čelo MDC-a dolazi 1989. godine, u vrijeme kada politička situacija u Jugoslaviji već definitivno ide prema „točki bez povratka“. Situacija *inter arma* obično nije poticajna za rad kulturnih ustanova, ali agresija na Hrvatsku imala je jasne elemente kulturocida, pa je zahtijevala i posebnu obranu. Ne čudi stoga što je odlukom Vlade Republike Hrvatske u listopadu 1991. godine MDC imenovan ustanovom s posebnim značenjem za obranu. Pod tim novim okolnostima započinje se suradnja s Arhivom Hrvatske na sigurnosnomu mikrofilmiranju muzejskih inventarnih knjiga, započinje se sa složenim i dugotrajnim projektom evidentiranja šteta na muzejima i galerijama tijekom Domovinskog rata, a objavljene su i preventivne upute za zaštitu pokretne kulturne baštine u muzejima

i galerijama. Sretna okolnost u tome nesretnom razdoblju jest da se uoči samog rata radilo na *Međunarodnom umjetničkom adresaru* (Frankfurt, 1991./1992.) s podacima o muzejima, kadru, zavodima za zaštitu, restauratorskim zavodima i sl., a još je važnije da je 1992. godine Ministarstvo kulture objavilo vodič *Muzeji i galerije Hrvatske* (s fotografijama Krešimira Tadića), rezultat rada kustoskog tima iz MDC-a, koji je iduće godine dobio i englesku inačicu. Godine 1993. objavljeni su i podatci o evidentiranim ratnim štetama na muzejskoj baštini u posebnoj otisku pod nazivom *The Destruction of Museums and Galleries in Croatia During the 1991 War*.

Ratne godine bile su i godine pune rada na informatičkom opremanju MDC-a, koje se provodi u suradnji sa Sveučilišnim računskim centrom (SRCE-em) i Hrvatskom akademskom i istraživačkom mrežom (CARNetom). Sustavno i dugoročno ostvarenje tih programskih smjernica započet će zalaganjem Branke Šulc i zapošljavanjem dviju vrsnih informatičarki, Ane Garvas Delić i Maje Cvitaš. Već se osamdesetih godina održavaju seminari s temama o informacijskim i dokumentacijskim sustavima u muzejskoj djelatnosti. Godine 1991. kupljen je MODES, računalni program za muzejsko-galerijske ustanove, te započinje rad na izradi baza podataka, na fondusu i djelovanju MDC-a. Računalna obrada 1993. godine u programskoj podršci CDS/ISIS obuhvatila je knjižnični fond MDC-a.

Započet je i projekt sukcesije muzejske građe bivše Jugoslavije, a potom je pokrenuta suradnja s UNESCO-ovim međuvladinim odborom za povrat nestalih umjetnina. S UNESCO-om će se surađivati na obnovi muzeja u Konavlima i

Vukovaru, a istodobno se radi i na posve „mirnodopskim“ projektima kojima je cilj povećati stručne standarde zaštite muzejske građe, i to pregledom muzejskih čuvaonica u Zagrebu te u ratu najizloženijim županijama, Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj, a koje je proveo konzervator Želimir Laszlo, zaposlen u MDC-u 1994. god.

Suradnja s međunarodnim organizacijama pospješuje se i širi kada bilježimo rad na dopuni *Konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba* te suradnju s misijom ICOM-a. Treba napomenuti da je Branka Šulc u svojem mandatu vodila tri iznimno važna procesa: koordiniranje i obradu podataka o ratnim štetama hrvatske mreže muzeja, složenu i nadasve zahtjevnu međunarodnu stručnu suradnju na dopuni *Haške konvencije* s Vijećem Europe, UNESCO-om, Interpolom i Međunarodnim sudom za ratne zločine na području bivše Jugoslavije te informatizaciju MDC-a i hrvatskih muzeja. Branku Šulc na čelu MDC-a nasljeđuje Višnja Zgaga. Časopis *Informatica Museologica* 1996. godine prigodnom će bibliografijom Snježane Radovanlija Mileusnić obilježiti 25. obljetnicu izlaženja. Prva poratna godina donosi početak rada na publikaciji *Ratne štete na muzejima i galerijama u Hrvatskoj* (urednica i voditeljica projekta prikupljanja podataka o ratnim štetama je Vladimira Pavić) koja će već iduće godine biti objavljena u hrvatskome i engleskom izdanju, a krajem 1999. godine dobit će i svoje osvježeno elektroničko izdanje. Poratne godine donose i suradnju s etabliranim ustanovama poput Vijeća Europe, British Councila i Hrvatske komisije za suradnju s UNESCO-om, zatim izradu međunarodnog projekta o ratnim štetama na muzejima

te povratak mirnodopskim zadatcima, poput izrade elaborata o stanju riznica, muzeja, zbirki i inventara vjerskih zajednica na području Zagreba te elaborata o izgradnji zajedničke čuvaonice za zagrebačke muzeje. U ovaj pregled treba uvrstiti i muzejsko-galerijski *Vodič Zagreba i okolice* iz 1998. godine.

* * *

Prvi bilten današnje *Informatice Museologice* objavljen je 1970. godine, u vrijeme kada se muzeološka struka posvetila novomu muzeološkom zakonu. No posebna važnost biltena, gledano iz današnje perspektive, jest i u tome što je te godine objavljen prvi tekst o primjeni računala u muzejima i muzejskoj struci. Treba podsjetiti da manifestacija Nove tendencije već od sredine šezdesetih godina uvodi računalno kao sredstvo umjetničkog izražavanja i istraživanja. Uzme li u obzir da je muzeologija velikim dijelom okrenuta onomu što će poslije dobiti općeprihvaćen naziv *baze podataka*, ne čudi što je MDC bio u „prvom ešalonu“ informatiziranih ustanova. Upravo te, informatički osviještene godine MDC u suradnji s Referalnim centrom Sveučilišta u Zagrebu, a na poticaj UNESCO-a i ICOM-a, počinje puniti jednu od temeljnih baza: Kartoteku muzejskih radnika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Iduće godine MDC organizira međurepubličko savjetovanje o izradi muzejskog zakona na kojemu se zakon tzv. Autonomne pokrajine Vojvodine ocijenio kao najbolja podloga za izradu saveznog rješenja: naime, tim se zakonom uvodi *matična služba* kao razvojna poluga i organizator usavršavanja muzejskih djelatnika. Matična služba uvodi istraživački rad te registar i evidenciju muzeja i zbirki

muzejskih jedinica. Iste godine MDC postaje članom ICOM-ova Međunarodnog komiteta za dokumentaciju i član ICOM-ove radne skupine za izradu međunarodne muzeološke bibliografije, pri čemu MDC već ima iskustvo *Muzeološke bibliografije Jugoslavije*, rada autorice Mire Heim iz 1968. godine.

Novi važan informatički prilog u *Informatici Museologici* objavljen je 1973. godine, a riječ je o zauzimanju kustosa Radovana Putara za uvođenje računala u muzeje. Dvije godine potom MDC nabavlja od muzejsko-istraživačkog kompleksa Smithsonian muzejski računalni program SELGEM koji u to vrijeme predstavlja avangardan način obrade podataka, čak i za američke uvjete. Baurova nasljednica Dubravka Mladinović 1978. u *Koncepciji djelatnosti i razvoja MDC-a* predviđa sređivanje podataka u rasponu od jednostavne ručno-mehaničke do automatizirane obrade podataka uvažavajući međunarodne preporuke ICOM-a, standarde sukladnih disciplina, ali i poticaje koji dolaze iz Zavoda za kulturu SR Hrvatske. Bio je to iskorak prema uključivanju u računalne sustave koji su od muzejskih stručnjaka zahtijevali prihvaćanje određenih standarda i protokola, što će ubrzo i u kulturi naše sredine postati svakodnevicom, a taj je iskorak nesumnjivo olakšao onodobne obilaske hrvatskih muzeja i galerija, čija su se izvješća za UNESCO-ove i ICOM-ove potrebe oblikovala prema muzeološkoj kvalifikaciji i zahtjevima ICOM-a. Danas, kada uljuljkani komotnošću mreže svih mreža već zaboravljamo na pionirske dane glavnoga suvremenog medija, nije lako zamisliti do koje je mjere, dolaskom informatičara Edina Zvizdića, 1996. godina rani datum za projekt *Muzeji Hr-*

vatske na Internetu, pokrenut u suradnji s CARNetom na mrežnim stranicama MDC-a. Da je riječ o svojevrsnom kuriozitetu, svjedoči i tekst u *Vijencu* iz 2000. godine: *Muzejsko-dokumentacijski centar u Hrvatskoj osnovan je davne 1955. godine i već nekoliko godina ima svoju web-stranicu. Matična ustanova za unapređenje muzejske djelatnosti na svojim stranicama donosi linkove za dvadesetak muzeja diljem Hrvatske. U sklopu web-stranice, djelatnici MDC-a predstavili su svoj rad posredovanjem dokumentacijskih fondova, izdavačke i stručne djelatnosti, a posjetiteljima nude novosti o brojnim izložbama u Hrvatskoj i svijetu, raznim događanjima i seminarima te vrijedan abecedni popis ratnih šteta na hrvatskim galerijama i muzejima od Batine do Županje. Iste, 1996. godine u sklopu Prijedloga informatizacije muzejske djelatnosti u Hrvatskoj počela je informatizacija MDC-a: preuređenje mrežne stranice MDC-a donosi dopunu u vidu dvaju interaktivnih pretražnika – za Registar muzeja, galerija i zbirki u RH i knjižnicu. Tri godine potom na CD-ROM-u objavljuje se dvojezični muzejski vodič *Hrvatski muzeji 1 = Croatian museums 1* urednika Edina Zvizdića i Markite Franulić.*

* * *

Treće tisućljeće u MDC-u započinje u pozitivnoj atmosferi koju je donijelo posebno priznanje UNESCO-a za projekt *Muzeji Hrvatske na Internetu*, proglašen milenijskim projektom u kulturi, i prikazivanje jedinstvene serije od dvadeset plakata najsnažnijih dizajnerskih imena u povodu Međunarodnog dana muzeja, a u produkciji MDC-a. Ovdje valja podsjetiti da Centar već 35 godina koordinira

obilježavanje Međunarodnog dana muzeja u Hrvatskoj osmišljavajući prigodni plakat odnosno spot, objavljujući programe svih muzeja na svojem portalu i potičući muzeje da se uključe svojim tumačenjem teme koju svake godine propisuje ICOM. Godine 2001. plakat MDC-a dobit će i dizajnerskog *Oscara*, nagradu Red Dot, u znaku međunarodnog skupa *Muzejske publikacije i novi mediji*, da bi iduće godine bila osnovana videoteka i pokrenut projekt *Personalni arhiv zaslužnih muzealaca* Jozefine Dautbegović. Nakon selidbe te revizije i probira različitih fondova, obavljenih 2003. godine, novi prostorni uvjeti omogućili su i snažniju obrazovnu i promidžbenu aktivnost. Više od stotinjak predavanja, seminara, okruglih stolova, predavljanja, projekcija i radnih sastanaka širega muzejskog kruga potvrđuju status MDC-a kao prostora važnih poticaja i aktivnosti u strukovnoj zajednici.

Obljetničku 2005. godinu i obilježavanje svojih pola stoljeća MDC će dočekati na novoj adresi – Ilici 44 – na kojoj se i danas nalazi. Slavljenička prilika za određeno podvlačenje crte iz muzejske je polutame iznijela svijest o jedinstvenosti ove ustanove: u svjetskim okvirima teško bi se našla ustanova koju bismo mogli uspoređivati s MDC-om i pedesetogodišnjom INDOK orijentacijom prema poticanju, dokumentiranju i predavljanju muzejske djelatnosti. Te su godine MDC i Muzej grada Zagreba bili domaćini godišnje konferencije ICOM-ova CIDOC-a. U listopadu u Gliptoteci HAZU održana je obljetnička izložba o pedeset godina MDC-a, a polazište za slavljeničke aktivnosti ustanove bila je upravo *Izjava o poslanju* i četiri osnovna cilja koja čine njezin okvir:

- aktivnosti koje pomažu da hrvatski muzeji budu učinkovitiji, utjecajni, prepoznatljiviji i glasniji
- zaštita raznolikosti i bogatstva muzejskih sadržaja
- osnaživanje smisla za vrijednosti prošlosti i suvremenosti
- uspostava i njegovanje veze sa svim područjima koja se bave zaštitom i muzejima.

Slijede godine međunarodnih skupova, s idejom širenja percepcije o baštinskim fenomenima koji u Hrvatskoj još nemaju svoje muzejske ustanove: literaturi i književnicima, knjizi i pismenosti, glazbi i filmu. Radovi s tih međunarodnih simpozija objavljuju se u časopisu *Muzeologija*.

Centar nisu zaobišle ni nagrade – međunarodne nagrade za oblikovanje vizualnog identiteta i za brojne plakate te domaće nagrade za rješenje prostora godišnje izložbe muzejskog izdavaštva na Zagrebačkom velesajmu i za objavu *Vodiča kroz hrvatske muzeje i zbirke*, leksikonskog izdanja o hrvatskoj muzejskoj baštini iz 2011. godine, koji 2012. dobiva i svoju englesku inačicu.

Na mrežnu stranicu MDC-a, koju uređuje Lada Dražin-Trbuljak, i čija se četvrta inačica usavršava, postavljena je digitalna inačica Zbirke *Bauer*, a na mrežu se stavljaju i umjetničke zbirke donirane Zagrebu – poput one bračnog para Richter, slikara i grafičara Josipa Resteka i drugih. Danas, kada MDC ima svoje profile na Facebooku i YouTubeu, na kojima prikazuje spotove u vlastitoj produkciji, vizija MDC-a najuže je povezana s digitalizacijom muzejskih sadržaja. Pritom imamo u vidu MDC kao središnju točku baza podataka o muzejskim predmetima i zbirkama na internetu, stvaranja hrvatske digitalne

muzejske mreže uz koordiniranje rada na infrastrukturi digitalizacije te posredovanja muzejskih baza podataka europskim bazama. Teorija i praksa digitalizacije kulturne baštine razvijaju se posljednjih nekoliko desetljeća kao interdisciplinarno područje koje povezuje kulturnu baštinu, nove medije, stručnjake iz različitih disciplina i baštinskih zajednica te korisnike. Pritom stalno treba imati na umu zlatno *korporacijsko* pravilo: mrežni sadržaj je slika sustava. U konkretnom slučaju središnja tema budućnosti jest modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda na temelju fizičkih baštinskih zbirki i s njima povezanih znanja. Svi ovi alati ostaju, međutim, funkcionalni samo u kontekstu onih obilježja koja su konstitutivna za šezdeset MDC-ovih godina, a koja možemo usustaviti na ovaj način:

1. primjena i slijed međunarodnih standarda struke, od ICOM-ove klasifikacije muzeja i bibliografije do CIDOC-ovih smjernica za dokumentaciju, uvođenje svjetskih trendova poput pedagoškog rada u muzejima, uvođenje odnosa s javnošću i marketinga u muzeje
2. prenošenje znanja uz organizaciju predavanja vodećih stručnjaka – što se može vidjeti iz popisa predavanja, aktualnosti domaće scene, inovacijskih projekata, seminara, radionica, izrade mrežnih stranica
3. tematski uvijek aktualno izdavaštvo i primjena informacijskih tehnologija (elektroničke publikacije, objavljivanje na Hrčku)
4. prostor aktivnosti i poticaja, organizacije edukacijskih akcija, Međunarodnog dana muzeja i dr.

Tako, uostalom, vidimo misiju MDC-a u vremenu koje dolazi.